

Sanacja i upadłość przedsiębiorców

Bezskuteczność czynności prawnych upadłego

Bezskuteczność z mocy prawa

Art. 127 Prawa upadłościowego

1. Bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego **w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości**, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały **nieodpłatnie albo odpłatnie**, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do ugody sądowej, uznania powództwa i zrzeczenia się roszczenia.
3. Bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednak ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości.
4. Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się do zabezpieczeń ustanowionych przed dniem ogłoszenia upadłości w związku z terminowymi operacjami finansowymi, pożyczkami instrumentów finansowych lub sprzedażą instrumentów finansowych ze zobowiązaniem do ich odkupu, o których mowa w art. 85 ust. 1.

Bezskuteczność z mocy prawa

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 3 października 2007 r., IV CSK 184/07

Bezskuteczność czynności upadłego określona w art. 127-128 PrUpadNapr powstaje z mocy samego prawa jako skutek ogłoszenia upadłości dłużnika, a więc bez potrzeby ich zaskarżania; **ewentualny wyrok sądu stwierdzający tę bezskuteczność ma charakter deklaracyjny**. Kodeks cywilny nie przewiduje natomiast bezskuteczności czynności prawnych ex lege; zgodnie z art. 531 § 1 KC czynności dłużnika wierzyciel może zaskarżyć w drodze skargi pauliańskiej. Wyrok uwzględniający powództwo ma charakter konstytutywny. Legitymacja do zaskarżenia czynności prawnej skargą pauliańską przysługuje każdemu wierzycielowi, natomiast z roszczeniem na podstawie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego może wystąpić tylko syndyk lub zarządca, gdyż legitymacja procesowa poszczególnych wierzycieli jest w zasadzie wyłączona (art. 132 i 133 PrUpadNapr). Ostatnia różnica polega na tym, że ochrona masy upadłości przed czynnościami dłużnika w przeciwieństwie do uregulowań w kodeksie cywilnym nie jest zależna od działania dłużnika w celu pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 1 KC).

Bezskuteczność z mocy prawa

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 16 lutego 1998 r.

II CKN 599/97

1. Czynnością prawną pod tytułem darmym (**lub czynnością faktyczną darumą**), w rozumieniu art. 54 par. 1 Prawa upadłościowego, jest czynność, na skutek której upadły dokonał na rzecz drugiej strony przysporzenia, nie otrzymując w zamian korzyści majątkowej, stanowiącej ekwiwalent tego przysporzenia.
2. Darmy charakter świadczenia (art. 54 § 1 Prawa upadłościowego), w razie jego spełnienia z tytułu przekazu (art. 921[1] KC), należy rozważyć w relacji zarówno do przekazującego, jak i do odbiorcy przekazu.

Bezskuteczność z mocy prawa

Uchwała

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 7 kwietnia 2005 r.

II CK 592/04

1. Użyte w art. 54 § 1 prawa upadłościowego pojęcie "czynności pod tytułem darmym" nie może być utożsamiane z umową darowizny, umową nieodpłatną czy umową jednostronnie zobowiązującą. Obejmuje ono wszelkie czynności prowadzące do uzyskania korzyści, które nie uzyskały odpowiedniego ekwiwalentu w ujęciu obiektywnym.

2. Przedmiotem dochodzenia bezskuteczności w ramach art. 54 § 1 prawa upadłościowego nie mogą być czynności faktyczne, a jedynie czynności prawne.

Bezskuteczność z mocy prawa

Art. 304 Prawa restrukturyzacyjnego

1. Bezskuteczne w stosunku do masy sanacyjnej są czynności prawne, nieodpłatne albo odpłatne, którymi dłużnik rozporządził swoim majątkiem, jeżeli wartość świadczenia dłużnika **przewyższa w istotnym stopniu** wartość świadczenia otrzymanego przez dłużnika lub zastrzeżonego dla dłużnika lub dla osoby trzeciej, dokonane w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego.
2. Do ugody sądowej, uznania powództwa i zrzeczenia się roszczenia przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.
3. Bezskuteczne w stosunku do masy sanacyjnej są zabezpieczenia, które nie zostały ustanowione bezpośrednio w związku z otrzymaniem przez dłużnika świadczenia, ustanowione przez dłużnika w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego.
4. Bezskuteczne w stosunku do masy sanacyjnej są zabezpieczenia w części, która w dniu ustanowienia zabezpieczenia przewyższa więcej niż o połowę wartość zabezpieczonego świadczenia otrzymanego przez dłużnika wraz z roszczeniami o świadczenia uboczne określonymi w dokumencie stanowiącym podstawę ustanowienia zabezpieczenia, ustanowione w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego.
5. Do poręczeń, gwarancji i innych podobnych czynności dokonywanych w celu zabezpieczenia świadczenia przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.
6. Do zabezpieczeń ustanowionych przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego w związku z terminowymi operacjami finansowymi, pożyczkami instrumentów finansowych lub sprzedażą instrumentów finansowych ze zobowiązaniem do ich odkupu, o których mowa w art. 250 ust. 1, przepisów ust. 1-4 nie stosuje się.

Bezskuteczność z mocy prawa

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 20 marca 2002 r.

V CKN 888/00

Umowa przewłaszczenia ruchomości, zawarta przez przyszłego upadłego w okresie dwóch miesięcy przed złożeniem wniosku o upadłość, jeżeli jej celem było zabezpieczenie wierzytelności **powstającej równocześnie z udzielonym zabezpieczeniem** nie jest bezskuteczna ex lege (art. 54 § 2 prawa upadłościowego z 1934 r.).

Bezskuteczność z mocy prawa

W praktyce pojawiają się bardzo szkodliwe i w pełni nieuzasadnione próby interpretowania pojęcia "w terminie (...) przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości" jako obejmującego wyłącznie okres do dnia złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a odmawiające skutków opisanych w przepisach czynnościom dokonany w okresie po złożeniu wniosku, a przed ogłoszeniem upadłości. Wykładnia ta pozostaje w rażącej sprzeczności z sensem i celem komentowanych przepisów, w których pojęcia użyto (art. 127–130a i n. PrUp). Przepisy te bowiem służyć mają ochronie interesów ogółu wierzycieli przed czynnościami dokonany przez dłużnika na ich szkodę. Gdyby dopuścić w okresie po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości dokonywanie czynności, które dokonane na kilka miesięcy wcześniej są bezskuteczne, to przekreślona zostałaby całkowicie ich wartość praktyczna i celowość. Jedynym racjonalnym i dopuszczalnym rozumieniem użytego w przepisie sformułowania "w terminie 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości" jest zatem: "w okresie pomiędzy dniem poprzedzającym o 6 miesięcy dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości a dniem wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości". (P. Zimmerman (w:) Art. 127 Prawo upadłościowe Zimmerman 2018, wyd. 5).

Bezskuteczność z mocy prawa

Art. 128a Prawa upadłościowego

1. Bezskuteczny w stosunku do masy upadłości jest przelew wierzytelności przyszłej, jeżeli wierzytelność ta powstanie po ogłoszeniu upadłości.
2. W przypadku gdy umowa przelewu wierzytelności została zawarta nie później niż sześć miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w formie pisemnej z datą pewną, przepisu ust. 1 nie stosuje się.

Bezskuteczność z mocy prawa

Art. 70(1) Prawa upadłościowego

Przepisów o wyłączeniu z masy upadłości nie stosuje się do rzeczy, wierzytelności i innych praw majątkowych przeniesionych przez upadłego na wierzyciela **w celu zabezpieczenia wierzytelności**. Do przedmiotów tych oraz do zabezpieczonych w ten sposób wierzytelności stosuje się odpowiednio przepisy ustawy dotyczące zastawu i wierzytelności zabezpieczonych zastawem.

Bezskuteczność z mocy prawa

Należy zauważyć, że pojęcie "wierzytelności przyszłe" jest wieloznaczne. W literaturze przedmiotu *K. Zawada* do wierzytelności przyszłych zalicza, po pierwsze, **wierzytelności z czynności prawnych dokonanych pod warunkiem zawieszającym lub z zastrzeżeniem terminu początkowego**, przed ziszczeniem się owego warunku lub przed nadejściem terminu. Zob. *K. Zawada*, w: System PrPryw, t. 6, 2009, s. 1028 i cyt. tam literaturę. Po drugie, do wierzytelności przyszłych zalicza się także **wierzytelności, co do których stan faktyczny uzasadniający ich powstanie ziścił się jedynie częściowo**. W obu powyższych przypadkach w danej chwili nie istnieje jeszcze wierzytelność, ale jedynie jej ekspektatywa (załączek). Po trzecie, do wierzytelności przyszłych zalicza się także wierzytelności, których powstanie jest **w całości sprawą przyszłości**. W tym przypadku nie tylko nie istnieje wierzytelność, ale także nie istnieje nawet jej ekspektatywa. Co najwyżej można wówczas mówić o nadziei na powstanie wierzytelności. Są to tzw. wierzytelności przyszłe *sensu stricto* albo tzw. wierzytelności ewentualne. Zob. *K. Zawada*, w: System PrPryw, t. 6, 2009, s. 1028–1029. (*R. Adamus (w:) Art. 128a Prawo upadłościowe Adamus 2019, wyd. 2*).

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Art. 128 Prawa upadłościowego

1. Sędzia-komisarz z urzędu albo na wniosek syndyka uznaje za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości odpłatną czynność prawną dokonaną przez upadłego **w terminie sześciu miesięcy** przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej, krewnym lub powinowatym w linii bocznej do drugiego stopnia włącznie, z osobą pozostającą z upadłym w faktycznym związku, prowadzącą z nim wspólnie gospodarstwo domowe albo z przysposobionym lub przysposabiającym, chyba że druga strona czynności wykaże, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

1a. Do czynności upadłego, dokonanych ze spółką, w której upadły jest członkiem zarządu, jedynym wspólnikiem lub akcjonariuszem, oraz ze spółkami, w których osoby wymienione w ust. 1 są członkami zarządu lub jedynymi wspólnikami lub akcjonariuszami, przepis ust. 1 stosuje się.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do czynności upadłego, będącego spółką lub osobą prawną, dokonanej z jej wspólnikami, ich reprezentantami lub ich małżonkami, jak również ze spółkami powiązаныmi, ich wspólnikami, reprezentantami lub małżonkami tych osób.

3. Do czynności upadłego będącego spółką, których dokonał z inną spółką, jeżeli jedna z nich była spółką dominującą, a także jeżeli ta sama spółka jest spółką dominującą w stosunku do upadłego i drugiej strony czynności, przepis ust. 1 stosuje się.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

"Rozszerzony zostanie krąg osób, co do których z **mocy prawa uznaje się za bezskuteczną odpłatną czynność prawną z upadłym**, o osoby pozostające z upadłym w faktycznym związku (m.in. konkubentów) i osoby wspólnie z upadłym gospodarujące. W sprawach tych orzekał będzie sędzia-komisarz. Jednocześnie przewidziana w art. 128 PrUpN bezskuteczność czynności odpłatnych dokonanych z tymi osobami zostanie wyłączona, jeżeli druga strona danej czynności wykaże, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. Uzasadnieniem dla bezskuteczności czynności odpłatnych jest bowiem istniejące w przypadku tych osób podwyższone ryzyko pokrzywdzenia wierzycieli. W razie braku takiego pokrzywdzenia nie ma powodów do automatycznego podważania wszystkich czynności prawnych między upadłym, a danym podmiotem, które zwłaszcza w przypadku struktur koncernowych może doprowadzić do znacznych zakłóceń, utrudniających też realizację celu postępowania upadłościowego" (Uzasadnienie do projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, s. 71). Czynności prawne "nieodpłatne" (*sensu largo*) z osobami wymienionymi w art. 128 objęte są działaniem przepisów art. 127PrUp, **tu więc chodzi wyłącznie o czynności odpłatne** (według dawnej nomenklatury były to czynności "pod tytułem obciążliwym") (S. Gurgul (w:) Art. 128 Prawo upadłościowe Gurgul 2018, wyd. 11)

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 24 maja 2012 r.

II CSK 546/11

Spłata przez spółkę na rzecz małżonki wspólnika i prezesa zarządu, w okresie wskazanym w art. 128 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361, ze zm.) - pożyczki zaciągniętej wcześniej, **jest czynnością prawną odpłatną, w rozumieniu tego przepisu.**

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 23 kwietnia 1976 r.

III CRN 46/76

Przewidziane w art. 75 KC wymaganie formy pisemnej dla celów dowodowych odnosi się do czynności prawnej, a nie do jej wykonania. **Wykonanie zobowiązania nie jest czynnością prawną**, dowodzenie więc tego faktu nie podlega restrykcjom przewidzianym w art. 75 KC i art. 247 KPC.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny

z dnia 21 sierpnia 2014 r.

I ACa 326/14

Spłata długu, dokonana na pół roku przed złożeniem wniosku o upadłość, na rzecz osób bliskich i osób prawnych powiązanych z dłużnikiem kapitałowo lub osobowo, jest na podstawie art. 128 ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 233) **czynnością prawną bezskuteczną wobec masy upadłości także wtedy, gdy dług ten wynikał z umowy zawartej wcześniej**. Dla przyszłej masy upadłości i jej wierzycieli wybiórcza spłata, w okresie ochronnym, na rzecz osób bliskich lub powiązanych kapitałowo, wcześniej powstałych zobowiązań pieniężnych, mogłaby mieć znacznie dotkliwsze skutki niż zawarcie w tym czasie z takimi osobami odpłatnych umów. Choć więc spełnienie świadczenia pieniężnego jest tylko skutkiem wcześniejszej czynności prawnej, to samo stanowi także czynność prawną odpłatną, a więc również objęte jest działaniem wymienionego przepisu, jeżeli do spłaty doszło w warunkach w nim określonych.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - V Wydział Cywilny

z dnia 28 czerwca 2013 r.

V ACa 330/13

Pozostawienie poza zakresem art. 128 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1112 ze zm.) akcjonariuszy nie było przypadkowe, gdyż w spółkach akcyjnych bardzo często występuje rozproszony i anonimowy akcjonariat. Nie ma zatem uzasadnienia w takich wypadkach obejmowania setek czy tysięcy akcjonariuszy pojęciem „podejrzanej rodziny”. Oczywiście zgoła odmienna będzie sytuacja, gdy akcjonariat nie jest rozproszony bądź też występuje jedyny akcjonariusz. Jednak brak podstaw, aby przyjmować, że przepis ten obejmuje wyłącznie jednoosobowe spółki akcyjne nie dotyczy natomiast spółek, w których akcjonariat jest rozproszony. Gdyby taki był zamiar ustawodawcy, z pewnością rozszerzyłby hipotezę tego przepisu o jedynego akcjonariusza spółki akcyjnej. Brak zatem stosownej regulacji uniemożliwia przyjęcie, że dotyczy on także akcjonariuszy spółek akcyjnych.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Art. 129 Prawa upadłościowego

1. Jeżeli wynagrodzenie za pracę reprezentanta upadłego lub pracownika upadłego wykonującego zadania w zakresie zarządu przedsiębiorstwem lub wynagrodzenie osoby świadczącej usługi związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem upadłego określone w umowie o pracę, umowie o świadczenie usług lub uchwale organu upadłego zawartej lub podjętej przed dniem ogłoszenia upadłości jest rażąco wyższe od przeciętnego wynagrodzenia za tego rodzaju pracę lub usługi i nie jest uzasadnione nakładem pracy, sędzia-komisarz z urzędu albo na wniosek syndyka uznaje, że określona część wynagrodzenia przypadająca za okres przed dniem ogłoszenia upadłości, nie dłuższy jednak niż sześć miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jest bezskuteczna w stosunku do masy upadłości, chociażby wynagrodzenie zostało już wypłacone. Sędzia-komisarz może uznać za bezskuteczne w całości lub części w stosunku do masy upadłości wynagrodzenie reprezentanta upadłego, pracownika upadłego wykonującego zadania w zakresie zarządu przedsiębiorstwem lub osoby świadczącej usługi związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem upadłego przypadające za czas po dniu ogłoszenia upadłości, **jeżeli ze względu na objęcie zarządu przez syndyka nie jest ono uzasadnione nakładem pracy.**

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sędzia-komisarz określa podlegające zaspokojeniu z masy upadłości wynagrodzenie w wysokości odpowiedniej do pracy wykonanej przez reprezentanta upadłego, pracownika upadłego wykonującego zadania w zakresie zarządu przedsiębiorstwem lub osobę wykonującą czynności związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem upadłego. Sędzia-komisarz wydaje postanowienie po wysłuchaniu syndyka oraz reprezentanta, pracownika upadłego lub osoby wykonującej czynności związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem upadłego.
3. Przepis ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do świadczeń przysługujących w związku z rozwiązaniem stosunku pracy albo umowy o usługi związane z zarządem przedsiębiorstwem, z tym że ograniczenie wysokości tych świadczeń następuje do wysokości określonych według zasad powszechnie obowiązujących.
4. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok
Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
z dnia 23 marca 2012 r.
II PK 169/11

Sędzia-komisarz może uznać za bezskuteczne w całości lub części w stosunku do masy upadłości wynagrodzenie reprezentanta upadłego, przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości, jeżeli ze względu na objęcie zarządu przez syndyka lub zarządcę nie jest ono uzasadnione nakładem pracy. **Na podstawie tego przepisu sędzia-komisarz nie modyfikuje istniejącego stosunku pracy w zakresie warunków płacowych**, ale wyłącznie określa podlegające zaspokojeniu z masy upadłości wynagrodzenie w wysokości odpowiedniej do pracy wykonanej przez reprezentanta upadłego (zob. ust. 2 powołanego przepisu). Innymi słowy, w ten sposób sędzia-komisarz określa wyłącznie wysokość wierzytelności podlegającej wpisowi na listę wierzytelności.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Art. 130 Prawa upadłościowego

1. Sędzia-komisarz **na wniosek syndyka** uzna za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości obciążenie majątku upadłego hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym lub hipoteką morską, **jeżeli upadły nie był dłużnikiem osobistym zabezpieczonego wierzyciela, a obciążenie to zostało ustanowione w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i w związku z jego ustanowieniem upadły nie otrzymał żadnego świadczenia.**
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli obciążenie rzeczowe ustanowione zostało w zamian za świadczenie, które jest niewspółmiernie niskie do wartości udzielanego zabezpieczenia.
3. Bez względu na wysokość świadczenia otrzymanego przez upadłego sędzia-komisarz uzna za bezskuteczne obciążenia, o których mowa w ust. 1 i 2, jeżeli obciążenia te zabezpieczają długi osób, o których mowa w art. 128, chyba że druga strona wykaże, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli.
4. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

W konkluzji, przepisy art. 130 PrUp nie mogą być nigdy stosowane w odniesieniu do hipoteki przymusowej, prawo to bowiem nie jest "ustanawiane" przez upadłego, który zarazem jest dłużnikiem osobistym Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego jako wierzyciela; oczywiście, dotyczy to również zastawu skarbowego (odmiennie *P. Zimmerman*, Komentarz, s. 268).

Nie powinno ulegać wątpliwości, że uznanie za bezskuteczne obciążenia prawami zastawniczymi poszczególnych składników majątku upadłego, gdy nie był on dłużnikiem osobistym, odnosi się jedynie do masy upadłości, nie zaś do samego upadłego; oznacza to, że jeśli rzecz będąca przedmiotem obciążenia nie zostanie sprzedana w toku postępowania upadłościowego, po zakończeniu tego postępowania wierzyciel będzie mógł zaspokoić się bez przeszkód z tej rzeczy (*S. Gurgul (w:) Art. 130 Prawo upadłościowe Gurgul 2018, wyd. 11*).

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Art. 130a Prawa upadłościowego

Sędzia-komisarz **na wniosek syndyka** uzna za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości w całości lub części kary umowne zastrzeżone na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane przez upadłego lub jeżeli kara umowna jest rażąco wygórowana. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Art. 484 Kodeksu cywilnego

§ 1. W razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły.

§ 2. **Jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.**

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Warszawie - V Wydział Cywilny

z dnia 11 lipca 2014 r.

VI ACa 1698/13

1. Jakkolwiek strony określiły przedmiot umowy jako sprzedaż wyszczególnionych samochodów, łączący je stosunek obligacyjny nie ograniczał się wyłącznie do sprzedaży tych pojazdów. Była to umowa mieszana. Poza sprzedażą powód zobowiązał się do wykonania na rzecz pozwanego pewnych określonych w umowie usług.
2. Kara umowna należy się uprawnionemu nawet w przypadku, gdy z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy nie powstała u niego żadna szkoda. Możliwość miarkowania kary umownej uzależniona jest od wystąpienia jednej z dwóch grup okoliczności - wykonania zobowiązania w znacznej części oraz rażącego wygórowania kary umownej.

Bezskuteczność na skutek postanowienia sędziego-komisarza

Z rażąco wygórowaną karą umowną będziemy mieli do czynienia w tych sytuacjach, gdzie na pierwszy rzut oka szkoda w majątku wierzyciela spowodowana przez upadłego niewykonaniem, niewłaściwym lub nieterminowym wykonaniem umowy jest mniejsza niż kara umowna. W takim wypadku sędzia-komisarz musi ustalić przynajmniej szacowaną wielkość szkody i stosownie uznać karę umowną albo w całości albo w odpowiedniej części za bezskuteczną względem masy. Celem orzeczenia jest tu przywrócenie, dla potrzeb postępowania upadłościowego, stanu ekwiwalentności kary umownej do rzeczywiście doznanej szkody. Słusznie zauważa *R Adamus*, że na podstawie art. 130a PrUp – inaczej niż w przypadku art. 484 KC – **możliwe jest także całościowe "zniesienie" kary umownej oraz, że nie jest dopuszczalne miarkowanie w trybie komentowanego przepisu kary umownej, z tytułu której zapadł uprzednio prawomocny wyrok o zapłatę lub o ustalenie** (tak *R. Adamus*, Prawo upadłościowe. Komentarz, 2016, komentarz do art. 130a PrUp, Nb 1, Legalis) (P. Zimmerman (w:) Art. 130a Prawo upadłościowe Zimmerman 2018, wyd. 5)

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Art. 131 Prawa upadłościowego

W sprawach nieuregulowanych przepisami art. 127-130a do zaskarżenia czynności prawnych upadłego, dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, przepisy art. 132-134 oraz przepisy Kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w przypadku niewypłacalności dłużnika stosuje się odpowiednio.

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Art. 527 Kodeksu cywilnego

§ 1. Gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

§ 2. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

§ 3. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

§ 4. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - I Wydział Cywilny

z dnia 29 czerwca 2015 r.

I ACa 159/15

Zgodnie z art. 131 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze, w sprawach nieuregulowanych przepisami art. 127-130 tej ustawy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. "Odpowiednie stosowanie", o jakim mowa w tym przepisie, oznacza **konieczność uwzględnienia specyfiki postępowania upadłościowego, a zwłaszcza tego jego etapu, na którym jest ustalana lista wierzytelności i zgłaszane są do niej sprzeciwy**. Z uwagi na dynamiczny przebieg postępowania upadłościowego wystarczającym doprecyzowaniem chronionych wierzytelności jest wskazanie, iż uwzględnienie powództwa służy ochronie wierzycieli masy upadłości.

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Warszawie - V Wydział Cywilny

z dnia 8 października 2014 r.

VI ACa 1940/13

1. Zaskarżeniu na podstawie art. 527 KC w zw. z art. 131 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 233) podlegają czynności dłużnika dokonane ze szkodą dla wierzycieli. Warunkiem zaskarżenia jest świadomość dłużnika, że czynność krzywdzi jego wierzycieli: świadomość ta powinna istnieć w chwili dokonywania czynności. Z pokrzywdzeniem wierzycieli dokonywana jest czynność prawna, na skutek której dłużnik stał się niewypłacalny. Niewypłacalnym w rozumieniu art. 527 KC jest ten w którym majątku brak jest składników, które zgodnie z obowiązującymi przepisami można zająć na poczet wierzytelności. O niewypłacalności jako przesłance skargi pauliańskiej można mówić nie tylko wtedy gdy pasywa majątku dłużnika przewyższają aktywa, ale również wtedy gdy nie istnieje faktyczna możliwość zaspokojenia przez wierzyciela całej wierzytelności (utrudnienia w zaspokojeniu). Przesłanki ogłoszenia upadłości są inne niż przesłanki skargi pauliańskiej. O niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 KC decyduje nie tyle rachunkowy bilans składników majątku dłużnika, co faktyczna niemożliwość zaspokojenia przez dłużnika całej wierzytelności (...).

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Art. 531 Kodeksu cywilnego

§ 1. Uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową.

§ 2. W wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne.

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Art. 132 Prawa upadłościowego

1. Powództwo może wytoczyć syndyk.
2. Syndyk nie ponosi opłat sądowych.
3. **Nie można żądać uznania czynności za bezskuteczną po upływie dwóch lat od dnia ogłoszenia upadłości, chyba że na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego uprawnienie to wygasło wcześniej. Termin ten nie ma zastosowania, gdy żądanie uznania czynności za bezskuteczną zgłoszone zostało w drodze zarzutu.**

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

1. Kosztami procesu, których zasady zwrotu między stronami dotyczy całościowa kodeksowa regulacja, są:

- 1) koszty sądowe, na które składają się opłaty sądowe, kancelaryjne oraz wydatki, wszystkie szczegółowo uregulowane w odrębnych przepisach – obowiązujących w chwili wniesienia sprawy do jej zakończenia w instancji;
- 2) koszty strony, która działa w sprawie osobiście lub z pełnomocnikiem niebędącym adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, a więc z pełnomocnikiem nieprofesjonalnym wskazanym w art. 87 KPC;
- 3) koszty związane z reprezentowaniem strony przez profesjonalnego pełnomocnika (J. Gibiec (w:) Art. 98 KPC red. Marszałkowska-Krześ 2019, wyd. 24.)

Art. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

1. Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki.

2. Do uiszczenia kosztów sądowych obowiązana jest strona, która wnosi do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Bezskuteczność na skutek orzeczenia sądu

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 20 lutego 2015 r.

V CSK 305/14

I.

Koniecznym warunkiem skuteczności wyroku wydanego na podstawie art. 527 KC jest określenie w sentencji tego wyroku wierzytelności, której ochronie ma on służyć.

opubl. Legalis.

II.

Sentencja wyroku uwzględniająca powództwo na podstawie art. 527 KC powinna określać wierzytelność pod względem podmiotowym i przedmiotowym.

Następstwa bezskuteczności

Art. 134 Prawa upadłościowego

1. Jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a jeżeli przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości wpłaca się równowartość w pieniądzu. Za zgodą sędziego-komisarza druga strona czynności może zwolnić się z obowiązku przekazania do masy upadłości tego, co wskutek tej czynności z majątku upadłego ubyło, przez zapłatę różnicy między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy, a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika. Na postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, przysługuje zażalenie.

1a. Jeżeli osoba obowiązana do przekazania składników majątkowych do masy upadłości nie wykona swojego obowiązku na wezwanie syndyka, sędzia-komisarz wskazuje taką osobę lub takie osoby i określa zakres obowiązku każdej z nich. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie. Prawomocne postanowienie ma moc tytułu wykonawczego.

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, świadczenie wzajemne osoby trzeciej zwraca się tej osobie, jeżeli znajduje się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub o ile masa upadłości jest nim wzbogacona. Jeżeli świadczenie nie podlega zwrotowi, osoba trzecia może dochodzić wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

Następstwa bezskuteczności

Przez "przekazanie" do masy upadłości, w rozumieniu art. 134 ust. 1 PrUp, należy rozumieć, po pierwsze, powrotne przeniesienie prawa własności składnika majątkowego, i po drugie, przeniesienie posiadania składnika majątkowego. Ów "przekazany" składnik majątkowy powinien zostać następnie zbyty przez syndyka w przypadku upadłości likwidacyjnej. W przypadku upadłości układowej może stanowić on przedmiot zabezpieczenia albo źródło zaspokojenia wierzytelności układowych" (*R. Adamus, Dochodzenie roszczeń z tytułu czynności upadłego bezskutecznych z mocy prawa, MoP 2011, Nr 16, s. 862*).

Następstwa bezskuteczności

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Cywilna

z dnia 4 września 2014 r.

II CSK 609/13

I.

Przekazanie do masy upadłości w rozumieniu art. 134 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze - t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1112 ze zm.) nie oznacza podstawy roszczenia o zobowiązanie nabywcy do złożenia oświadczenia woli o zwrotnym przeniesieniu własności, tylko powinność nabywcy zwrotu w naturze, a w razie sporu, powstanie po stronie syndyka roszczenia procesowego o wydanie tych rzeczy i praw, które wyszły z masy - celem umożliwienia zaspokojenia wszystkich wierzycieli z powiększonej w ten sposób masy upadłości.

Literatura

- System prawa handlowego, tom 6, Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe, 2016.
- P. Zimmerman, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz. Wyd. 5, Warszawa 2018
- S. Gurgul, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz. Wyd. 11,
- R. Adamus, Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz. Wyd. 2, Warszawa 2019,
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ.

Zakres kolokwium

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe

art. 127-134.